

การจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุภายใต้การเมืองท้องถิ่น

The Elderly's Social Welfare under the Local Politics

อาทิตย์ บริหาร

Arthit Borihan

นักศึกษา ปร.ด. (รัฐประศาสนศาสตร์) มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Ph.D. Student (Public Administration), Rajabhat Maha Sarakham University

E-mail: borihan.arthit@gmail.com; ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7199-4899>

Received 25/05/2022

Revised 06/06/2022

Accepted 07/06/2022

บทคัดย่อ

การจัดสวัสดิการสังคมให้กับผู้สูงอายุนั้นต้องมีการบูรณาการจากหลายภาคส่วนทั้งภาครัฐภาคเอกชน ภาคประชาชน และภาคประชาสังคม ทั้งนี้เพื่อมุ่งเน้นให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายบทบาทหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการจัดสวัสดิการสังคมให้กับผู้สูงอายุและศึกษาปัญหาในการดำเนินการด้านการจัดสวัสดิการสังคมให้กับผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นต้องดำเนินการดังต่อไปนี้ (1) สุขภาพอนามัย (2) การศึกษา (3) ที่อยู่อาศัย (4) การจ่ายเบี้ยยังชีพ (5) การส่งเสริมอาชีพและพัฒนาผลิตภัณฑ์ (6) การส่งเสริมการตลาดให้กับผลิตภัณฑ์ของผู้สูงอายุ และ (7) กองทุนสวัสดิการชุมชน อย่างไรก็ตามยังปรากฏมีปัญหาในการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสังคมให้กับผู้สูงอายุ ดังนี้ ความชัดเจนในการปฏิบัติงาน งบประมาณ ระเบียบหรือกฎหมาย บุคลากรรับผิดชอบการดำเนินการ และ ความร่วมมือจากภาคประชาชน

คำสำคัญ: สวัสดิการสังคม; ผู้สูงอายุ; องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

Providing social welfare for the elderly requires integration from many sectors, including the government, the private sector, the public sector, and the civil society sector. This is to focus on the elderly to have a good quality of life and live happily in society. This article aims to explain the roles and duties of local government organizations in providing social welfare for the elderly, and to study the problems in the implementation of social welfare provision for the elderly of the local administrative organizations. In promoting the quality of life of the elderly that the local government must take action on the following issues: (1) health, (2)

[231]

Citation:

อาทิตย์ บริหาร. (2565). การจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุภายใต้การเมืองท้องถิ่น. วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 2 (3), 231-244.
Borihan, A. (2022). The Elderly's Social Welfare under the Local Politics. Interdisciplinary Academic and Research Journal, 2 (3), 231-244;
DOI: <https://doi.org/10.14456/iarj.2022.34>

Education, (3) residence, (4) Subsistence payments, (5) Promotion of career and product development, (6) Promotion of marketing for the products of the elderly, (7) Community welfare fund. However, the problems in the operation of local administrative organizations and social welfare provision for the elderly are clarity of work, budget, regulations or laws, personnel responsible for operations, and cooperation from the people's sector.

Keywords: Social Welfare; Elderly; Local Administrative Organizations

บทนำ

ประเทศไทยมีจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นทุกปีสัดส่วนของผู้สูงอายุหรือประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปในปี 2565 มีจำนวน 12,795,354 คน คิดเป็นร้อยละ 18.3 ของประชากรทั้งประเทศ (สถาบันวิจัยประชากรและสังคม, 2565) และกำลังจะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ในอีกไม่กี่ปีข้างหน้าซึ่งเป็นผลมาจากนโยบายประชากรและการวางแผนครอบครัวในอดีตรวมทั้งการใส่ใจดูแลสุขภาพ และการรับโภชนาการที่ดีรวมถึงทางการแพทย์มีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว มีความทันสมัย ส่งผลให้ประชากรมีอายุที่ยืนยาวขึ้น เสียชีวิตยากขึ้น ทำให้จำนวนผู้สูงอายุเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ ขณะที่สัดส่วนของอัตราการเกิดและจำนวนประชากรในวัยทำงานลดน้อยลง เมื่อจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นความต้องการได้รับการดูแลจากภาครัฐก็เพิ่มมากขึ้นเช่นกัน มีการโครงสร้างและกำหนดรูปแบบในการจัดสวัสดิการสังคมให้กับผู้สูงอายุในหลายรูปแบบ เช่น แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ 2546 กฎหมายผู้สูงอายุไทย ฯลฯ เพื่อส่งเสริมและคุ้มครองผู้สูงอายุให้อยู่ในสังคมอย่างมีความสุขและเท่าเทียม การจัดสถานที่ดูแลผู้สูงอายุ สถานพักฟื้น สถานสงเคราะห์ โรงพยาบาล การจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นความร่วมมือจากภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชน และครอบครัว เพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น แต่ยังเข้าถึงผู้สูงอายุได้อย่างจำกัด เนื่องจากปัญหาด้านงบประมาณและบุคลากรในการดูแลผู้สูงอายุ ราชการส่วนท้องถิ่น องค์กรต่างๆ เป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดผู้สูงอายุและขับเคลื่อนให้เป็นหน่วยงานขับเคลื่อนสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุในพื้นที่เพราะทราบสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ แต่การดำเนินงานสวัสดิการสังคมจัดให้ ร่วมกับผู้สูงอายุจึงจำเป็นต้องศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางที่เหมาะสมในการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุในพื้นที่ นอกจากนี้ การจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่ชัดเจนในบทบาทหน้าที่และความต่อเนื่อง ของงานซึ่งจะกล่าวถึงบทบาทหน้าที่และปัญหาในการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อไป

ความหมายของผู้สูงอายุ

ในพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 “ผู้สูงอายุ” (elderly person) หมายถึง บุคคลซึ่งมีอายุเกิน 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไปและมีสัญชาติไทย รวมถึงในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 48 วรรค

สอง ได้บัญญัติไว้ว่า “บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีและไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ และบุคคลผู้ยากไร้ย่อมมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ” และในส่วนของสำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรีได้จำกัดความไว้ว่า ผู้สูงอายุ หมายถึง ประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปนับเป็นบุคคลที่ได้รับความนับถือตามขนบธรรมเนียม ประเพณีของคนไทย และควรมีชีวิตอยู่ในช่วงวัยของการพักผ่อนและได้รับการดูแลจากลูกหลาน ตามความหมายของผู้สูงอายุข้างต้นถือว่าการสร้างอัตลักษณ์ทางสังคมที่กำหนดให้ผู้สูงอายุถูกมองว่าเป็นบุคคลที่ต้องเข้าสู่ภาวะพึ่งพิงทางสังคม แต่ในความเป็นจริงผู้สูงอายุที่มีสุขภาพแข็งแรงยังสามารถทำงานและถือเป็นกลุ่มที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจสังคมได้ โดยองค์การสหประชาชาติ (United Nations : UN) ได้แบ่งระดับการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ เป็น 3 ระดับ ได้แก่ (จุฑารัตน์ แสงทอง, 2560)

1. สังคมสูงอายุ (Aged Society) หมายถึง สังคมที่ประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปเกิน 10% ของประชากรทั้งหมด หรือสังคมที่ประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไปเกิน 7% ของประชากรทั้งหมด
2. สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์ (Completely Aged Society) หมายถึงสังคมที่ประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปเกิน 20% ของประชากรทั้งหมด หรือสังคมที่ประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไปเกิน 14% ของประชากรทั้งหมด
3. สังคมสูงอายุระดับสุดยอด (Super-Aged Society) หมายถึง สังคมที่ประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปเกิน 28% ของประชากรของประเทศ หรือสังคมที่ประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไป เกิน 20% ของประชากรทั้งหมด โดยที่กลุ่มผู้สูงอายุที่หนึ่งและสองยังคงอยู่ ถือเป็นกลุ่มที่มีศักยภาพและความสามารถในการช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นได้อย่างสมบูรณ์ และสามารถถ่ายทอดประสบการณ์การทำงานของตนเองสู่สังคมได้ แต่ผู้สูงอายุต้องอยู่อาศัยหลังเกษียณ ทำให้ต้องพึ่งพาการจัดสวัสดิการสังคมจากรัฐ ได้แก่ ผู้สูงอายุที่มีปัญหาสุขภาพ ปัญหาเศรษฐกิจในครอบครัว ซึ่งรัฐต้องดูแลและจัดสวัสดิการสังคมให้ผู้สูงอายุอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขและมีศักดิ์ศรี

การจัดสวัสดิการสังคมให้กับผู้สูงอายุ

ประเทศไทยนั้นได้ตระหนักถึงสิทธิของผู้สูงอายุตั้งแต่ปี พ.ศ.2494 โดยการจัดทำ “พระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญ” ขึ้น แต่ผู้ที่ได้รับผลประโยชน์มีเพียงเจ้าหน้าที่ของรัฐไม่ใช่ผู้สูงอายุทั้งหมด ในปี พ.ศ.๒๔๙๖ จอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้กำหนดนโยบายส่งเสริมและส่งเสริมให้ประชาชนมีชีวิตที่ดีและสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างสงบสุข โดยได้มอบหมายให้กรมประชาสงเคราะห์สร้างบ้านสำหรับผู้สูงอายุที่บ้านบางแคเป็นครั้งแรก ที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองหรือได้รับความเดือดร้อนจากที่อยู่อาศัยในปี พ.ศ. 2522 ได้มีการจัดตั้งศูนย์บริการผู้สูงอายุ มีองค์กรเกี่ยวกับผู้สูงอายุหลายองค์กรทำหน้าที่สนับสนุนกิจกรรมของผู้สูงอายุในด้านต่าง ๆ และได้จัดทำแผนระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุแห่งชาติ พ.ศ.2525-2544 เพื่อวางกรอบแนวทางให้หน่วยงานต่าง ๆ ดำเนินงานด้านผู้สูงอายุอย่างชัดเจน มีการดำเนินงานในลักษณะเครือข่ายมากขึ้น ในปี พ.ศ. 2542 องค์การสหประชาชาติได้ประกาศให้เป็นปีสากลว่าด้วยผู้สูงอายุ ประเทศไทยจึงได้จัดทำ “ปฏิญญาว่าด้วยผู้สูงอายุไทย” ขึ้น ซึ่งปฏิญญาผู้สูงอายุไทย

เป็นพันธกรณีเพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ได้รับการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิ ทำให้ในปี พ.ศ.2546 เกิด “พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546” ขึ้น (สุตารัตน์ สุดสมบูรณ์, 2557)

รูปแบบสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุในประเทศไทย

รูปแบบสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุในประเทศไทยประกอบด้วย 4 ด้านหลัก คือ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2553:19-112)

1. การบริการสังคม (Social Service) เป็นการให้บริการโดยรัฐ เพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐานของประชาชนให้ได้รับบริการที่เท่าเทียม ประกอบด้วย

1.1 ด้านการศึกษา ประกอบด้วย การส่งเสริมการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุเพื่อสร้างการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ ส่งเสริมการฝึกอาชีพ อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น สร้างเครือข่ายองค์กรผู้สูงอายุเพื่อแลกเปลี่ยนการเรียนรู้และประสบการณ์ชีวิตระหว่างกัน และทำหน้าที่เป็นเวทีสำหรับผู้สูงอายุ ผู้เฒ่าผู้เฒ่า แสดงความภาคภูมิใจและศักดิ์ศรี

1.2 ด้านสาธารณสุข ประกอบด้วย 1) ให้บริการด้านสุขภาพแก่ผู้สูงอายุ ทั้งป้องกัน ป้องกันโรค และบำบัดรักษาตามสิทธิพื้นฐานของทุกคน 2) จากพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. พ.ศ. 2546 และแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 ได้จัดทำกรอบการทำงานเพื่อให้ช่องทางเฉพาะสำหรับผู้สูงอายุที่แยกจากผู้ที่ได้รับการทั่วไปในแผนผู้ป่วยนอก 3) โครงการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุที่เข้าร่วมทั้งโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล คนในท้องถิ่น และคนในท้องถิ่น ภายใต้แนวคิด “หุ้นส่วนการดูแล” 4) Home Care ที่ดูแลผู้สูงอายุที่ติดเตียงหรือมีอาการทรุดโทรมแต่ไม่สามารถไปโรงพยาบาลเพื่อรับการรักษาได้ ช่วยลดภาระค่าใช้จ่ายของผู้สูงอายุ 5) โครงการอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุ เป็นโครงการที่มุ่งแก้ปัญหาผู้สูงอายุที่ขาดการดูแลตนเอง ละเลย และผู้สูงอายุที่ไม่ได้รับการดูแลที่เหมาะสม 6) โครงการจิตอาสาพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุอย่างทั่วถึง ผ่านการสร้างอาสาสมัครจากอาสาสมัครสาธารณสุขในหมู่บ้านหรือคนในชุมชนที่สมัครใจเป็นผู้ดูแลเพื่อช่วยฟื้นฟูผู้สูงอายุในชุมชน

1.3 ด้านที่อยู่อาศัย ประกอบด้วย สวัสดิการและการดูแลที่อยู่อาศัยเป็นบริการในบ้านพักคนชราที่ครอบคลุมความต้องการของ 4 ปัจจัย ได้แก่ โครงการบ้านพอเพียง โครงการปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย และสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุให้เหมาะสมและปลอดภัยต่อชุมชน พัฒนาที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุ

1.4 ด้านการมีงานทำและการมีรายได้ประกอบด้วย สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนกองทุนสงเคราะห์ผู้สูงอายุ (องค์การมหาชน) ได้จัดทำโครงการโดยยึดหลักการว่าผู้สูงอายุเป็นผู้นำในการกำหนดและตัดสินใจ ร่วมกันในการจัดการสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุด้วยตนเอง

1.5 ด้านบริการสังคมและนันทนาการประกอบด้วย 1) ชมรมผู้สูงอายุ เป็นการรวมตัวของผู้สูงอายุเพื่อทำกิจกรรมทางสังคมในกลุ่มสังคมเพื่อร่วมกันพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุให้ไม่รู้สึกเหงาและสร้างคุณภาพ

ทางร่างกาย จิตใจ และสังคมกับสภาพผู้สูงอายุ กระทรวงสาธารณสุข สุขภาพและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณ แต่ผู้บริหารและการดำเนินงานหลักคือกลุ่มผู้สูงอายุเอง การดำเนินงานของสโมสรผู้สูงอายุในลักษณะเครือข่ายทำให้งานในผู้สูงอายุแข็งแกร่งขึ้น 2) ศูนย์เอนกประสงค์สำหรับผู้สูงอายุ จัดกิจกรรมต่างๆ ภายใต้แนวคิดพื้นฐานให้ชุมชนเป็นฐานในการบริการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว 3) กองทุนผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการสนับสนุนอย่างมีอาชีพและความมั่นคงในชีวิตประจำวันในสังคมอย่างมีศักดิ์ศรีเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืน

2. การช่วยเหลือทางสังคม (Social Assistance) เป็นการสงเคราะห์แบบให้เปล่าโดยมี รูปแบบของสวัสดิการคือ (1) เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เป็นการชำระฟรีตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 18 ตุลาคม 2554 (มติคณะรัฐมนตรี. 2564) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะหน่วยงานจ่ายบำนาญผู้สูงอายุแบบเป็นขั้นเป็นตอน กำหนดให้ผู้ที่มีอายุ 60-69 ปี ได้รับเงินเบี้ยยังชีพคนละ 600 บาทต่อเดือน อายุ 70-79 ปี ได้รับเงินเบี้ยยังชีพคนละ 700 บาทต่อเดือน อายุ 80-89 ปี ได้รับเงินเบี้ยยังชีพคนละ 800 บาทต่อเดือน และผู้ที่มีอายุ 90 ปี ได้รับเงินเบี้ยยังชีพคนละ 1,000 บาทต่อเดือน ซึ่งมีผลตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ.2554 เป็นต้นมา (2) กองทุนดูแลผู้สูงอายุของสำนักงานส่งเสริมและคุ้มครองผู้สูงอายุ มีหน้าที่ให้ความช่วยเหลือผู้สูงอายุกรณีถูกฉ้อโกง หลอกลวง แสวงประโยชน์ และละเลย เงินช่วยเหลือค่าจัดงานศพ. ผู้สูงอายุที่ยากจน ช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัย อาหาร และเสื้อผ้า (3) การให้คำปรึกษาด้านกฎหมาย: การช่วยเหลือด้านการละเมิดและการละเลยของกระทรวงยุติธรรมจะจัดให้มีที่ปรึกษาทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องสำหรับผู้สูงอายุ (4) ยกเว้นค่าเข้าชมสถานที่ราชการ โดยกระทรวงคมนาคมและกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ผู้สูงอายุเข้าเยี่ยมชมฟรี (5) เงินช่วยเหลือค่าพาหนะตามความเหมาะสมของกระทรวงคมนาคมเพื่อช่วยเหลือผู้สูงอายุโดยรถไฟ/MRT/บขส./ ขสมก. โดยลดค่าโดยสารลงครึ่งหนึ่ง และการบินไทยลดค่าโดยสารในประเทศลงร้อยละ 15 (คณะกรรมาธิการ. 2561)

3. การประกันสังคม (Social Insurance) ทั้งนี้เพื่อสร้างหลักประกันการอยู่อาศัยในกลุ่มสมาชิกที่มีรายได้และจ่ายเงินสมทบกองทุนประกันสังคมให้รับผิดชอบเฉลี่ยความเสี่ยงเมื่อออกจากงานเนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้ผู้สูงอายุได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวน้อยลง ปัญหาสุขภาพเรื้อรังส่งผลให้ค่ารักษาพยาบาลสูง ประกันสังคมจึงเป็นรายได้ทดแทนอย่างต่อเนื่องเมื่อเข้าสู่วัยชรา ระบบประกันสังคมของประเทศไทยประกอบด้วยกองทุนดังต่อไปนี้ 1) กองทุนประกันสังคมผู้สูงอายุ ส่งเสริมการออมสำหรับแรงงานที่ทำงานในภาคเอกชนของกระทรวงแรงงาน 2) กองทุนบำนาญข้าราชการ เป็นการออมภาคบังคับสำหรับข้าราชการ 3) กองทุนสำรองเลี้ยงชีพสำหรับลูกจ้างประจำของส่วนราชการที่จัดทะเบียนแล้ว 4) กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ เป็นจุดเริ่มต้นส่งเสริมการออมโดยสมัครใจ 5) กองทุนรวมเพื่อการเกษียณอายุโดยสมัครใจสำหรับผู้มีเงินออมสูง 6) กองทุนสงเคราะห์ครูอาจารย์ใหญ่และโรงเรียนเอกชน ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดตั้งเป็นเงินออมภาคบังคับ 7) กองทุนทวิสุข เป็นกองทุนที่จัดตั้งขึ้นโดยธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เพื่อส่งเสริมให้เกษตรกรเก็บเงินเพื่อสวัสดิการสำหรับตนเองและครอบครัว 8) กองทุนสวัสดิการ

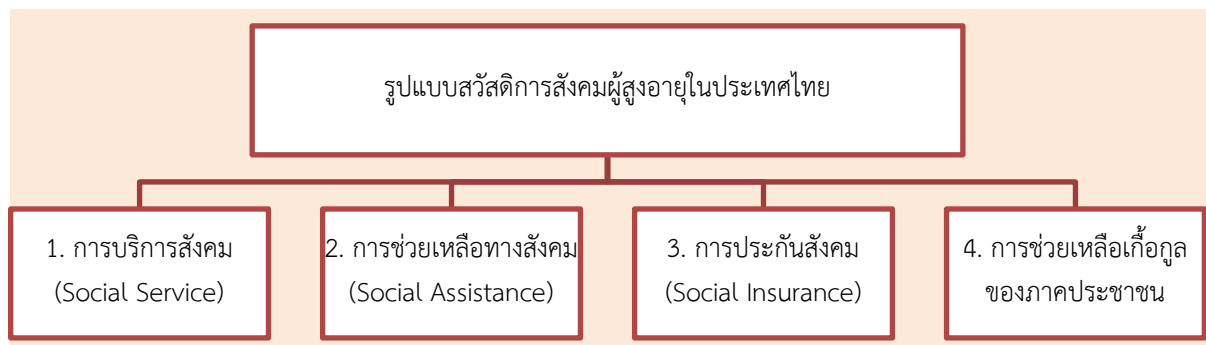
[235]

Citation:

อาทิตย์ บริหาร. (2565). การจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุได้การเมืองท้องถิ่น. วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 2 (3), 231-244.
Borihan, A. (2022). The Elderly's Social Welfare under the Local Politics. Interdisciplinary Academic and Research Journal, 2 (3), 231-244;
DOI: <https://doi.org/10.14456/iarj.2022.34>

ชุมชนส่งเสริมการออมในระดับชุมชนเพื่อสร้างความมั่นคงให้คนในชุมชนมีชีวิตที่ดีขึ้นโดยสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) และ 9) กองทุนการออมวัยชรา กระทรวงการคลังได้จัดตั้งกองทุนดังกล่าวขึ้นเป็นกองทุนออมทรัพย์เพื่อการเกษียณอายุขั้นพื้นฐานโดยสมัครใจ

4. การช่วยเหลือเกื้อกูลของภาคประชาชน เป็นการจัดสวัสดิการสังคมโดยกลุ่มต่าง ๆ เป็นผู้ดำเนินการหลัก เช่น การจัดสวัสดิการชุมชนที่ครอบคลุมการเกิด แก่ เจ็บ ตาย กลุ่มออมทรัพย์ที่มีรูปแบบก้าวหน้าชัดเจน ทั้งเชิงองค์ความรู้ กลไก และพื้นที่ดำเนินการ สภาองค์กรชุมชน กองทุนสวัสดิการชุมชน ซึ่งเป็นกลุ่มที่จัดตั้งขึ้นเพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ช่วยเหลือซึ่งกันและกันผ่านระบบฅาปนกิจโดยให้รัฐออก 1 ส่วน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นออก 1 ส่วน ประชาชนออก 1 ส่วน

แผนภาพที่ 1 รูปแบบสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุในประเทศไทย

(สังเคราะห์โดยผู้เขียน)

บทบาทหน้าที่ของการเมืองท้องถิ่นเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสังคมให้กับผู้สูงอายุ

ปัจจุบันประเทศไทยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 7,850 แห่ง แยกเป็น องค์การบริหารส่วนจังหวัดจำนวน 76 แห่ง เทศบาลจำนวน 2,472 แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบลจำนวน 5,300 แห่ง และองค์กรปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ จำนวน 2 แห่ง (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2563) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถือว่าได้อิออนพันธกิจในการให้บริการสาธารณะแก่ชุมชน รวมทั้งภารกิจในการจัดสวัสดิการสังคมและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็ก ผู้หญิง ผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาส ซึ่งพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 อำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการให้บริการสาธารณะในหลายพื้นที่ การจัดสวัสดิการสังคมและการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเป็นอีกภารกิจหนึ่งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ต้องดำเนินการ พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 7 พ.ศ.2562) ตามมาตรา 66 องค์การบริหารส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่พัฒนาตำบลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม มาตรา 67 (6) ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ และพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2496 และแก้ไขเพิ่มเติมถึงฉบับที่ 14

พ.ศ.2562 มาตรา 50 (7) ส่งเสริมการพัฒนาศรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ เมื่อพิจารณาการบริการ สาธารณะด้านส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับวิถี ชีวิตของคนในท้องถิ่น ประกอบด้วย (สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ, 2558)

1. ด้านสุขภาพอนามัย: (1) การดำเนินงานกองทุนฟื้นฟูสวัสดิภาพที่จำเป็นต่อสุขภาพร่วมกับสำนักงาน หลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) ซึ่งจะดูแลเรื่องสุขภาพของผู้สูงอายุ (2) โครงการอาสาสมัครดูแล ผู้สูงอายุที่บ้าน (อผส.) มีบทบาทหน้าที่ดูแลช่วยเหลือและพัฒนาผู้สูงอายุในชุมชน เฝ้าระวังและเตือนภัย และ สนับสนุนการจัดบริการและสวัสดิการสังคม (3) โครงการอาสาสมัครบริบาลท้องถิ่น (อสบ.) มีหน้าที่ช่วย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ภายใต้การกำกับดูแลของบุคลากรวิชาชีพด้าน สุขภาพในพื้นที่ ซึ่งได้รับมอบหมายจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้ช่วยดูแลสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุที่มี ภาวะพึ่งพิง ให้บริการด้านสุขภาพขั้นพื้นฐาน การให้คำปรึกษาด้านสุขภาพเบื้องต้นกับครอบครัวและการ ประสานความช่วยเหลือกับหน่วยงานต่าง ๆ ประเมินปัญหาในการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงเบื้องต้นและ ประสานงานในการส่งต่อได้อย่างถูกต้อง (4) โครงการการให้บริการกู้ยืมฉุกเฉินโดยจัดรถปฏิบัติงานฉุกเฉินดูแล ประชาชนในพื้นที่รวมถึงการดูแลผู้สูงอายุที่ต้องการความช่วยเหลือในกรณีฉุกเฉินเพื่อส่งตัวไปยังโรงพยาบาล บทบาทหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้ดำเนินการจัดสวัสดิการด้านสุขภาพอนามัย ดังนี้ (สำนักงาน หลักประกันสุขภาพแห่งชาติ, 2565)

1.1. ตามประกาศคณะกรรมการหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เรื่อง หลักเกณฑ์เพื่อสนับสนุนให้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินงานและบริหารจัดการระบบหลักประกันสุขภาพในระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ พ.ศ. 2561 โดยประกาศใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2561 เป็นต้นไป กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สมทบเงินเข้ากองทุนหลักประกันสุขภาพ ในอัตราร้อยละของเงินที่ได้รับจัดสรรจากกองทุนหลักประกันสุขภาพ แห่งชาติ คือ (1) สมทบเงินไม่น้อยกว่าร้อยละ 30 กรณีรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่รวมเงิน อุดหนุน ต่ำกว่า 6 ล้านบาท (2) สมทบเงินไม่น้อยกว่าร้อยละ 40 กรณีรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่รวมเงินอุดหนุน ตั้งแต่ 6 ถึง 20 ล้านบาท และ (3) สมทบเงินไม่น้อยกว่าร้อยละ 50 กรณีรายได้ขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่รวมเงินอุดหนุนสูงกว่า 20 ล้านบาท

1.2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการจัดตั้งหน่วยปฏิบัติการการแพทย์ฉุกเฉิน (กู้ชีพ) เพื่อให้บริการ ประชาชนในพื้นที่ได้รับการคุ้มครองสิทธิในการเข้าถึงระบบการแพทย์ฉุกเฉินอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม มี คุณภาพมาตรฐาน ให้ประชาชนได้รับการช่วยเหลือและรักษาพยาบาลที่มีประสิทธิภาพ ทันต่อเหตุการณ์

2. ด้านการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจจัดโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุเป็นรูปแบบการส่งเสริม การเรียนรู้ตลอดชีวิต การจัดการศึกษา การพัฒนาทักษะเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ และกิจกรรมของ โรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุจะเป็นพื้นที่ที่ผู้สูงอายุให้ความสนใจและ สำคัญต่อการใช้ชีวิต เพิ่มพูนความรู้ ทักษะ

อาชีพ ทักษะชีวิตที่จำเป็น และในขณะเดียวกันก็จัดให้มีพื้นที่ที่สามารถแสดงศักยภาพของตนเองได้ด้วยการถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ที่สะสมมา ต่อไปเป็นภูมิปัญญาการรักษาคุณค่าร่วมกับชุมชน บทบาทและหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จัดสวัสดิการการศึกษาสำหรับผู้สูงอายุ มีดังนี้ (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2560)

2.1. มีการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุในสังกัดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 742 แห่งโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการศึกษาที่ให้ผู้สูงอายุได้เข้าใจในเรื่องที่มีความสำคัญต่อชีวิต พื้นที่ที่ส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของผู้สูงอายุผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นและเครือข่ายพันธมิตร เพื่อพัฒนาศักยภาพมนุษย์อย่างต่อเนื่อง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมและการเข้าถึงข้อมูลที่เป็นประโยชน์

2.2. จัดตั้งศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุในสังกัดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 277 แห่ง เป็นรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุในชุมชนโดยใช้ชุมชนเป็นฐานและเปิดโอกาสให้ผู้สูงอายุได้เป็นผู้นำ อาสาสมัครชุมชน องค์กรเครือข่ายภาครัฐและเอกชนให้มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนการดำเนินการ ศูนย์ทำงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อสนับสนุน ดำเนินการภายใต้แนวคิด “ร่วมแรง ร่วมใจ ผู้สูงวัยกายใจ เบิกบาน” เพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีสถานที่ชุมนุมสำหรับกิจกรรมและบริการที่ครอบคลุมทุกมิติด้านสุขภาพ สังคม สุขภาพจิต และเศรษฐกิจ โดยเฉพาะมิติทางเศรษฐกิจที่เน้นการสร้างรายได้และการจ้างงานที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุเพื่อส่งเสริมการบริโภค บริการสังคมและสวัสดิการปกป้อง ส่งเสริม และพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุอย่างครอบคลุม ตอบสนองปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุและชุมชน

3. ด้านที่อยู่อาศัย รัฐบาลท้องถิ่นได้ดำเนินการปรับปรุงที่อยู่อาศัยรวมถึงการซ่อมแซมห้องน้ำให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุผ่านกระทรวงการพัฒนาสังคมและการสร้างค้ำประกันของมนุษย์ในด้านสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุ บทบาทหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้ดำเนินการจัดสวัสดิการด้านที่อยู่อาศัยให้กับผู้สูงอายุที่ผ่านมา มีดังนี้

3.1. กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ร่วมกับ สมาคมองค์การบริหารส่วนจังหวัดแห่งประเทศไทย สมาคมสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย และสมาคมองค์การบริหารส่วนตำบลแห่งประเทศไทย ดำเนินโครงการบ้านท้องถิ่นไทยเทิดไถ่องคราชน 84 พรรษา เป็นโครงการที่ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ก่อสร้างซ่อมแซมที่อยู่อาศัยให้กับผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาส จำนวน 8,898 หลัง (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, 2554)

3.2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสำรวจบ้านพักคนชราเพื่อปรับปรุงตามโครงการปรับสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยและสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับผู้สูงอายุให้เหมาะสมและปลอดภัย ยื่นเรื่องให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จัดสรรงบประมาณ ต่อเนื่องซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

4. ด้านการจ่ายเบี้ยยังชีพ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นได้จ่ายเงินบำนาญเพิ่มขึ้นสำหรับผู้สูงอายุในพื้นที่ โดยคนอายุ 60-69 ปีได้รับเงินค่าครองชีพเดือนละ 600 บาท และผู้สูงอายุ 70-79 ปีได้รับค่าครองชีพคนละ 700 บาท ต่อเดือน ผู้ที่มีอายุ 80-89 ปีได้รับค่าครองชีพเดือนละ 800 บาท และ ผู้ที่มีอายุ 90 ปี ได้รับเงินค่าครองชีพเดือนละ 1,000 บาท ผ่านระบบโอนเข้าบัญชีธนาคารของผู้สูงอายุและชำระเป็นเงินสดโดยตรง แก่ผู้สูงอายุซึ่งต้องแล้วเสร็จก่อนวันที่ 10 ของทุกเดือน

บทบาทและหน้าที่ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่ดำเนินการจัดสวัสดิการการจ่ายบำนาญผู้สูงอายุโดยกรมการปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อจัดสรรงบประมาณตามสัดส่วนผู้สูงอายุให้กับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นผ่านระบบสารสนเทศเพื่อจัดการฐานข้อมูลบำนาญผู้สูงอายุของท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบล คือระบบที่เจ้าหน้าที่ส่วนท้องถิ่นบันทึกข้อมูลผู้สูงอายุในพื้นที่ รวมทั้งการขึ้นทะเบียนผู้สูงอายุ การโอนผู้เสียชีวิต และระบบบูรณาการฐานข้อมูลสวัสดิการสังคม e-Social Welfare เป็นระบบตรวจสอบสิทธิผู้สูงอายุโดยการดึงข้อมูลเกี่ยวกับผู้สูงอายุออกจากระบบข้อมูลการจัดการฐานข้อมูลเพื่อตรวจสอบกับข้อมูลของกรมการปกครองเพื่อตรวจสอบสิทธิการเสียชีวิต การย้ายถิ่นฐาน ก่อนโอนเงินบำนาญผู้สูงอายุไปยัง มี ผู้สูงอายุสองประเภทซึ่งโอนโดยตรงผ่านบัญชีธนาคารของผู้สูงอายุและชำระเป็นเงินสด นำเงินสดไปจ่ายตรงให้ผู้สูงอายุ ขั้นตอนการจ่ายบำนาญผู้สูงอายุทั้งหมดต้องไม่เกินทุกวันที่ 10 ของเดือน

5. ด้านการส่งเสริมอาชีพและพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยการจัดอบรมให้ความรู้ทักษะการประกอบอาชีพที่ผู้สูงอายุจำเป็นต้องใช้เป็นอาชีพทางเลือกในการสร้างรายได้ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่ามีคุณค่าในสังคมและไม่เป็นภาระให้ลูกหลานผู้สูงอายุเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มทำให้อารมณ์ดี

บทบาทและหน้าที่ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่ดำเนินการด้านสวัสดิการ ส่งเสริมอาชีพ และพัฒนาผลิตภัณฑ์สำหรับผู้สูงอายุ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่งจะมีรายละเอียดการดำเนินการที่แตกต่างกัน ในหัวข้อโครงการหรือกิจกรรม แต่ทุกที่ จะกำหนดงบประมาณในข้อบัญญัติ งบประมาณรายจ่ายประจำปีเพื่อจัดทำโครงการส่งเสริมอาชีพและพัฒนาผลิตภัณฑ์สำหรับผู้สูงอายุ เช่น โครงการปรับปรุงคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ โครงการปราชญ์หมู่บ้านเพื่อภูมิปัญญาท้องถิ่น โครงการเพื่อ ส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ ผู้พิการและผู้ด้อยโอกาสทางสังคม เป็นต้น เพื่อส่งเสริมการประกอบอาชีพ สร้างรายได้ให้กับผู้สูงอายุ และส่งเสริมการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่คนรุ่นใหม่เพื่อศึกษาและดูแลรักษาในพื้นที่

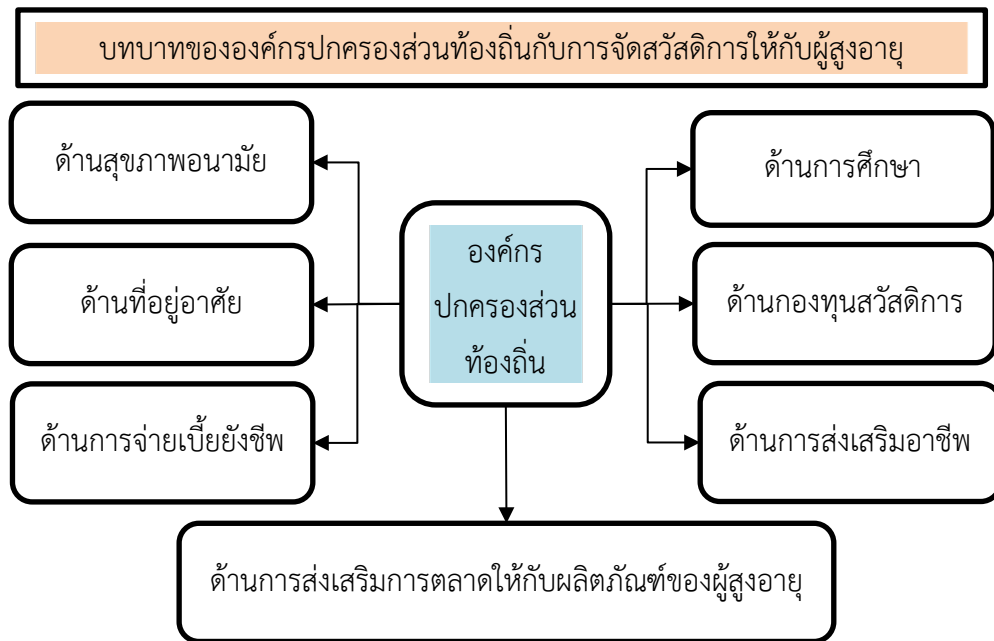
6. ด้านการส่งเสริมการตลาดให้กับผลิตภัณฑ์ของผู้สูงอายุ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีการจัดหาตลาดเพื่อจำหน่ายสินค้าที่ผลิตจากฝีมือของผู้สูงอายุโดยมีการจัดตั้งศูนย์รวมสินค้า ร้านค้าชมรมผู้สูงอายุ รวมทั้งการจัดหาตลาดออนไลน์เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มลูกค้าที่หลากหลาย

บทบาทและหน้าที่ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่ดำเนินการสวัสดิการส่งเสริมการตลาดสำหรับสินค้าผู้สูงอายุ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นบางแห่งได้จัดตั้งศูนย์นิทรรศการชุมชน ร้านค้า สโมสรผู้สูงอายุ หรือจัดสถานที่จัดนิทรรศการ โดยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับกรมพัฒนาชุมชน อำเภอ จังหวัด ได้จัดงาน

เทศกาลต่างๆ ที่ร่วมกันบูรณาการในหลายองค์กรเพื่อให้โอกาสแก่ประชาชนและกลุ่มวิสาหกิจชุมชนต่างๆ รวมทั้งผู้สูงอายุ ในการนำสินค้า ผลิตภัณฑ์ของ ตนมา ออกจำหน่าย เช่น งานกาชาดจังหวัด ถนนคนเดิน ตลาดประชาราษฎร์ เป็นต้น

7. ด้านกองทุนสวัสดิการชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมมือกับสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน จัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อให้ประชาชนในพื้นที่รวมทั้งผู้สูงอายุเกิดการออมเงินเป็นสวัสดิการชุมชน สร้างหลักประกันความมั่นคงของคนในชุมชนบนพื้นฐาน

บทบาทและหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จัดสวัสดิการให้กับกองทุนสวัสดิการชุมชนสำหรับผู้สูงอายุ โดยรัฐบาลกำหนดนโยบายตามโครงการสนับสนุนสวัสดิการชุมชนร่วมกับสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (องค์การมหาชน) เพื่อกำหนด “สวัสดิการชุมชน” คือ เป็นวาระแห่งชาติที่เน้นให้ภาคประชาชนเป็นผู้ริเริ่มเป็นเจ้าของ และดำเนินการเองจนถึงระดับคุณภาพก่อนรัฐบาลท้องถิ่นและรัฐบาลจึงสนับสนุนการสนับสนุนเงินทุนเพื่อยกระดับความมั่นคงของรากฐานสังคม ชุมชน. ความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการสนับสนุนและช่วยเหลือซึ่งกันและกันทำให้ทุกพื้นที่ที่สามารถสร้างและพัฒนาคุณภาพสวัสดิการชุมชนอย่างทั่วถึงเพื่อเป็นรากฐานในการสร้างความมั่นคงของประชาชนในชุมชนบนพื้นฐานของการให้และรับที่มีคุณค่าด้วย ศักดิ์ศรี การสนับสนุนงบประมาณกองทุนสวัสดิการชุมชนที่จัดตั้งขึ้นจะส่งผลต่อความเชื่อมั่นในการขยายฐานสมาชิกให้ครอบคลุมพื้นที่มากขึ้น และพัฒนาสวัสดิการชุมชนให้มีความหลากหลายมากขึ้น บูรณาการชุมชนท้องถิ่นและภาครัฐในการจัดระบบสวัสดิการชุมชน ซึ่งรัฐบาลได้ให้งบประมาณสนับสนุนในหลักการสมทบงบประมาณจาก 3 ฝ่าย คือ ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และรัฐบาล ในอัตรา 1 : 1 : 1 (ชุมชน : องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น : รัฐบาล) และให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหลักในการสนับสนุนและขับเคลื่อนความเข้มแข็งให้กับกองทุนสวัสดิการชุมชน ปัจจุบันมีจำนวน 6,070 กองทุน (สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน), 2565)

แผนภาพที่ 2 บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการจัดสวัสดิการด้านต่าง ๆ ให้กับผู้สูงอายุ
(สังเคราะห์โดยผู้เขียน)

ปัญหาในการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการจัดสวัสดิการสังคมให้ผู้สูงอายุ

แม้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีการจัดสวัสดิการสังคมให้ผู้สูงอายุในหลายรูปแบบในขณะเดียวกันก็ยังพบปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน ดังนี้ (สุตารัตน์ สุตสมบูรณ์, 2557)

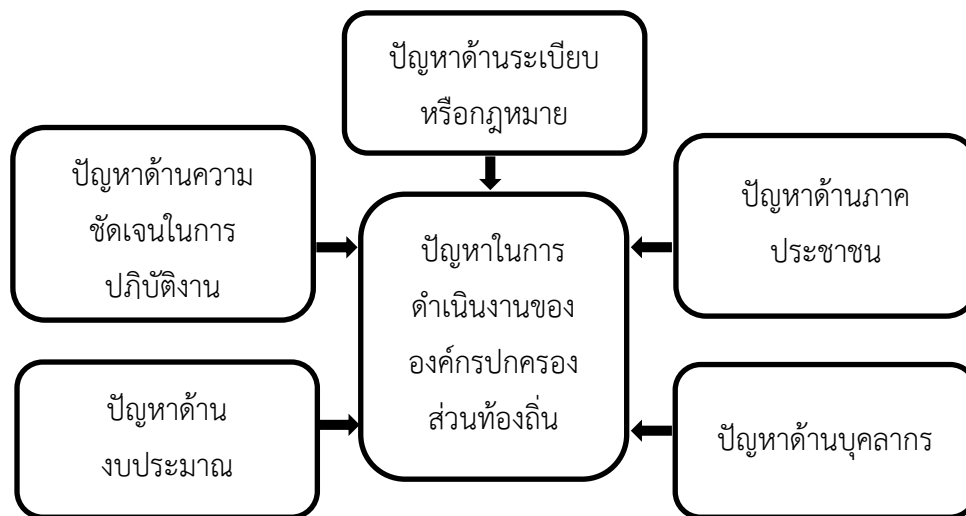
ปัญหาด้านความชัดเจนในการปฏิบัติงาน มีหลายภารกิจที่ยังไม่ได้โอนไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องดำเนินการแทนและส่งต่อเรื่องไปยังหน่วยงานที่รับผิดชอบ เช่น การปรับปรุงที่อยู่อาศัยสำหรับผู้สูงอายุ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่สำรวจกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ แต่ไม่สามารถออกงบประมาณปรับปรุงซ่อมแซมผู้สูงอายุได้ เนื่องจากกฎหมายมีความชัดเจน ต้องส่งเรื่องให้สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดเพื่อจัดทำงบประมาณต่อไป ให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เกิดความล่าช้าในการซ่อมแซมผู้สูงอายุที่ประสบอุทกภัยจนผู้สูงอายุบางรายเสียชีวิตก่อนเข้ารับการรักษา

ปัญหาด้านงบประมาณ งบประมาณขับเคลื่อนงานสังคมสงเคราะห์ผู้สูงอายุจะกำหนดเป็นการจัดสรรงบประมาณอุดหนุนทั่วไปตามโครงการสร้างหลักประกันรายได้สำหรับผู้สูงอายุหรือเงินบำเหน็จบำนาญรายเดือนไม่สามารถใช้เป็นงบประมาณด้านอื่นได้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องการดำเนินการสวัสดิการผู้สูงอายุในด้านอื่น ๆ จะต้องกำหนดเป็นกฎเกณฑ์ซึ่งต้องอยู่ในรูปแบบการฝึกอบรมจึงไม่มีความยืดหยุ่นในการนำงบประมาณไปแก้ปัญหาผู้สูงอายุ ตอบสนองความต้องการ

ปัญหาด้านระเบียบหรือกฎหมาย องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจัดให้มีสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุตามระเบียบ คำสั่ง หรือข้อบังคับทางกฎหมาย ซึ่งไม่ได้เกิดจากการนำปัญหาที่พบในพื้นที่มาแก้ปัญหาความร้อนให้ตรงกลุ่มเป้าหมายเท่าที่ควร (ทริตา แดงเส็ง, 2564) และยังพบว่ากรณีของระเบียบว่าด้วยค่าใช้จ่ายในการจัดงานและระเบียบว่าด้วยค่าใช้จ่ายในการฝึกอบรม ทางราชการส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องใช้กฎระเบียบทั้งสองนี้ในการจัดกิจกรรมนันทนาการสำหรับผู้สูงอายุ อย่างไรก็ตาม กฎหมายกำหนดว่ารัฐบาลท้องถิ่นสามารถใช้ระเบียบการเบิกจ่ายงบประมาณสำหรับกิจกรรมได้เพียงข้อเดียวเท่านั้น แต่ธรรมชาติของกิจกรรมหลายอย่างต้องทำควบคู่กันไป ทั้งการจัดงานและการจัดอบรมให้การจัดงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพในผู้สูงอายุ จึงเป็นข้อจำกัดทางกฎหมายในการดำเนินงาน (สิทธิพันธ์ พูนเอียด, 2564)

ปัญหาด้านบุคลากร รัฐบาลท้องถิ่นบางแห่งไม่มีเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบงานสวัสดิการสังคมโดยตรง หรือบางครั้งพนักงานที่รับผิดชอบอาจไปประจำการที่อื่น ทำให้งานสวัสดิการสังคมไม่ต่อเนื่อง

ปัญหาด้านภาคประชาชน การให้บริการโดยไม่ได้รับความร่วมมือจากภาครัฐ ประเด็นสำคัญประการหนึ่งคือครอบครัวผู้สูงอายุขาดจิตสำนึกในความสำคัญของผู้สูงอายุ เพราะคิดว่าผู้สูงอายุเป็นภาระของครอบครัวจึงไม่ใส่ใจและไม่เข้าใจ ผู้สูงอายุส่งผลให้ผู้สูงอายุต้องการสวัสดิการสังคมจากภาครัฐ เอกชน หรือภาครัฐมากขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุด้วยตนเอง

แผนภาพที่ 3 ปัญหาการจัดสวัสดิการสังคมให้กับผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
(สังเคราะห์โดยผู้เขียน)

บทสรุป

จากการศึกษาในเรื่ององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นกับการจัดสวัสดิการสังคมให้กับผู้สูงอายุ บทบาทหน้าที่และปัญหาในการดำเนินการ ทำให้ทราบว่าการจัดสวัสดิการสังคมให้กับผู้สูงอายุมีพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็ได้ตระหนักถึงความสำคัญ

ของการเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้สูงอายุในท้องถิ่นเป็นอย่างดี บทบาทหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการจัดสวัสดิการสังคมให้กับผู้สูงอายุ ได้แก่ (1) การบริการสังคม (Social Service) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดอาสาสมัครเพื่อช่วยเหลือผู้สูงอายุและจัดหาทรัพยากรฉุกเฉิน ชาวบ้านในท้องถิ่นให้บริการด้านสุขภาพผ่านกองทุนสวัสดิการที่จำเป็นต่อสุขภาพร่วมกัน โดยมีสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) ดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ จัดตั้งชมรมผู้สูงอายุ ศูนย์เอนกประสงค์สำหรับผู้สูงอายุ เพื่อเป็นสถานที่ให้ผู้สูงอายุได้ทำกิจกรรม (2) การช่วยเหลือทางสังคม (Social Assistance) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้จ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุแบบขั้นบันไดเพื่อเป็นหลักประกันด้านรายได้แก่ผู้สูงอายุได้ใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี (3) การช่วยเหลือเกื้อกูลของภาคประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมมือกับสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชนในการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อสวัสดิการชุมชนสร้างหลักประกันความมั่นคงของประชาชนในชุมชน อย่างไรก็ตามการดำเนินการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุยังมีประเด็นปัญหาที่ต้องดำเนินการแก้ไขดังเช่น ประเด็นด้านงบประมาณ กฎเกณฑ์หรือกฎหมาย ประเด็นด้านบุคลากร ภาครัฐ ซึ่งควรศึกษารายละเอียดปัญหาและแนวทางแก้ไขต่อไปในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2560). *โรงเรียนผู้สูงอายุประเทศไทย*. [Online]
<https://www.dop.go.th/th/know/5/44> [28 เมษายน 2565]
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2554). *การดำเนินการบ้านท้องถิ่นไทยเทิดไท้องค์ราชัน 84 พรรษา*. [Online]
http://www.dla.go.th/upload/document/type2/2554/6/9343_1.pdf?time=1593933783317
[28 เมษายน 2565]
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2563). *ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยเงินสวัสดิการเกี่ยวกับการศึกษาบุตรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2563*. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น.
- คะนอง พิณ. (2561). รูปแบบการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลหนองกุ้งศรีอำเภอนองกุ้งศรี จังหวัดกาฬสินธุ์. *วารสารการเมืองการปกครอง*, 8 (3), 98-109.
- จุฑารัตน์ แสงทอ. (2560). สังคมผู้สูงอายุ (อย่างสมบูรณ์) : ภาวะสูงวัยอย่างมีคุณภาพ. *วารสารกึ่งวิชาการ*, 38 (1) มกราคม-เมษายน 2560.
- ทาริตา แดงเส็ง และกัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์. (2564). *แนวทางในการจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในเขตพื้นที่องค์กรบริหารส่วนตำบลทับคล้อ อำเภอบึงสามพัน จังหวัดพิจิตร*. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- มติคณะรัฐมนตรี (2564). *สรุปข่าวการประชุมคณะรัฐมนตรี 19 ตุลาคม 2564*. [Online]
<https://www.thaigov.go.th/news/contents/details/47196> [1 เมษายน 2565]

[243]

Citation:

อาทิตย์ บริหาร. (2565). การจัดสวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุภายใต้การเมืองท้องถิ่น. *วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ*, 2 (3), 231-244.
Borihan, A. (2022). The Elderly's Social Welfare under the Local Politics. *Interdisciplinary Academic and Research Journal*, 2 (3), 231-244;
DOI: <https://doi.org/10.14456/iarj.2022.34>

สถาบันวิจัยประชากรและสังคม. (2565). *มิเตอร์ประเทศไทย*. [Online]

<http://www.thailandometers.mahidol.ac.th/> [1 เมษายน 2565]

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2553). *กรอบทิศทางการจัดสวัสดิการทางสังคมอย่างยั่งยืนในช่วงแผนฯ 11*. กรุงเทพฯ : สำนักยุทธศาสตร์และการวางแผนพัฒนาสังคม :

สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน). (2565). *ข้อมูลกองทุนสวัสดิการ*. [Online];

<https://data.go.th/dataset/welfare-codi> [28 เมษายน 2565]

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ. (2558) *รายงานวิจัยการจัดสวัสดิการที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุในแต่ละช่วงวัย*. สงขลา : ไอคิว มีเดีย.

สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ. (2565). *กองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่น*. [Online]

https://www.nhso.go.th/storage/downloads/main/113/สารสำคัญกองทุนตำบล_-_pdf [28 เมษายน 2565]

สิทธิพันธ์ พูนเอียด. (2564). *แนวทางการจัดสวัสดิการสังคมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ*. สุราษฎร์ธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

สุดาร์ตน์ สุดสมบูรณ์. (2557). *สวัสดิการสังคมของผู้สูงอายุในประเทศไทย*. การศึกษาวิจัยปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต : มหาวิทยาลัยทักษิณ.